

Yamandu Costa

Za Vladimírom Bokesom

Mníchovské bienále

Krásy analógovej hudby

Jazzové laboratórium:

Nikola Bankov

Hudobný život
7–8/2024/R. 56

**V Pendereckého
záhrade**

59.

Bratislavské hudobné slávnosti

BHS

BRATISLAVA MUSIC FESTIVAL
MUSIKFESTSPIELE BRATISLAVA
FÊTES DE MUSIQUE DE BRATISLAVA

20. 9. – – 6. 10. 2024

Autor diela: Juraj Čutek

5. 9. 2024 mimoriadny koncert

Hlavný usporiadateľ BHS

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BHS člen
Európskej
asociácie
festivalov

www.filharmonia.sk

Obsah

- Koncerty**
- 2 Pražská jar – Štátna filharmónia Košice – Slovenská filharmónia – Štátny komorný orchester Žilina – Hudba dneška v SNG – London Symphony Orchestra – Dom Albrechtovcov
 - 5 Otázka
 - 6 Bravo Petra Zagara

Auris interna

- 3 Ars defecta alebo umenie zlyhania

Za vôňou nástroja

- 7 Museo Colombano, Bologna

Z organového kokpitu

- 9 Skvosty v Muri

Festivaly

- 10 ISCM World New Music Days 2024
- 12 Šostakovič v kráľovstve nemých kameňov
- 14 Mníchovské bienále
- 16 Mesto v pohybe

Hudobné divadlo

- 18 Janáčkovo divadlo Brno: Here I am, Orlando
- 20 SNM Martin: The Revelation of St. John
- 22 Viedenská štátna opera: Così fan tutte
- 24 Opera SND: Madama Butterfly

Spomíname

- 27 Za Vladimírom Bokesom

Rozhovor

- 30 Ustavične „under maintenance“

Reportáž

- 34 Pendereckého akordy stromov

Na cestách s hudbou

- 38 Gajdošské reminiscencie zo Škótskej vysočiny

Vzdelávanie

- 40 Obohatiť sa skúšaním nových vecí

Hudba a technika

- 42 Sladký analógový život

Jazz

- 46 Koncert extra: Lash & Grey featuring Dan Bárta & Robert Balzar
- 48 Koncert: Gonzalo Rubalcaba, Three Pianos
- 50 Jazzové laboratórium: Nikola Bankov (Song for My Country)
- 55 Jazz v emigrácii: Mária Reháková

- 57 Recenzie CD, knihy

Editoriál

ANDREA SEREČINOVÁ

Letný *Hudobný život* je nielen plný zvukových dojmov, ale aj vonia kvetmi, šumom lístia, morského i horského vzduchu a posypali sme ho jemným prachom prázdninových ciest. Cestovali sme na Faerské ostrovy na ISCM World New Music Days, do Mníchova na ultramoderné Bienále, ktoré uvádzalo aj „road operu“ so zábleskami reality show, na Škótsku vysočinu za miestnymi gajdami, do bolonského Museo Colombano za unikátnou zbierkou klávesových nástrojov, ale aj do poľskej dedinky Lusławice, kde v 15-hektárovom lesoparku-arborete môžete popustiť uzdu fantázii a zapnúť všetky vnemové receptory – tak ako to robieval jeho autor a majiteľ Krzysztof Penderecki. Na nemeckom vidieku, konkrétne v Gohrischi „na slame“ sa zasa konal prestížny šostakovičovský festival. Na svoje minulé i budúce pracovné cesty nám dovolila nahliadnuť jazzová hudobníčka Mária Reháková...

Doma sme sa lúčili so skladateľom a pedagógom Vladimírom Bokesom, na stránkach nášho časopisu cez spomienky jeho troch žiakov. V Novom Meste nad Váhom sme sa stretli s Petrom Sedlákom, ktorý sa pred rokmi upísal zvodom analógového zvuku. Do svojho vnútra nechal nazrieť brazílsky gitarista Yamandu Costa, hviezda tohtoročného Medzinárodného gitarového festivalu J. K. Mertza.

Naša divadelná rubrika sa z Bratislavy (*Madama Butterfly*) pohla do Martina (*The Revelation of St. John*), pokračovala cez Viedeň (*Così fan tutte*) do Brna, kde sme zachytili svetovú premiéru novej opery Lubice Čekovskej *Here I am, Orlando*.

Vychutnajte si koniec leta aj so zaujímavým čítaním o hudbe...

:||

Mesačník **Hudobný život** /
júl-august 2024 vychádza
v **Hudobnom centre**
Michalská 10, 815 36 Bratislava
IČO 00 164 836

Zapísané v zozname periodickej
tlače MK SR pod ev. číslom
EV 3605/09

Redakcia: Šéfredaktorka: Andrea Serečinová (kontakt: andrea.serecinova@hc.sk, +421 2 20470420, 0905 643926), redaktori: Robert Kolář (robert.kolar@hc.sk), Jana Dekánková (jana.dekankova@hc.sk), Juraj Kalász (juraj.kalasz@hc.sk), administratíva a online: Veronika Demidovich (demidovich@hc.sk), externá redakčná spolupráca: Robert Bayer (robert.bayer@hc.sk), jazykové korektúry: Marcel Olšiak, odborná spolupráca: Eva Planková, korektúry českých textov: Lucie Lukášová, grafická úprava: Pergamen Trnava

Distribúcia a marketing: Patrik Sabo (tel: +421 2 20470460, fax: +421 2 20470421, distribucia@hc.sk) • **Adresa redakcie:** Michalská 10, 815 36 Bratislava 1, www.hc.sk/hudobny-zivot/ • **Grafický návrh:** Pergamen Trnava • **Tlač:** ULTRA PRINT, s. r. o., Bratislava • **Rozširuje:** Slovenská pošta, a. s., Mediaprint-Kapa a súkromní distributéri • **Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail:** predplatne@slposta.sk • **Objednávky do zahraničia** vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk • **Objednávky na predplatné prijíma aj redakcia časopisu.** Používanie novinových zásielok povolené RPPBA Pošta 12, dňa 23. 9. 1993, č. 102/03 • Indexové číslo 49215. ISSN 13 35-41 40 (tlačené vydanie), ISSN 2729-7586 (online, pdf verzia) • **Obálka:** V Pendereckého arborete v Lusławiciach. Foto: Andrea Serečinová • **Názory a postoje** vyjadrené v uverejnených textoch nie sú stanoviskom redakcie. Redakcia si vyhradzuje právo redakčne upravovať a krátiť objednané i neobjednané rukopisy. Texty akceptujeme len v elektronickej podobe. • **Vyhľadávať v dátach** uverejnených v tomto čísle môžete na adrese www.siac.sk

Koncerty

1. 6. 2024

**Praha, Centrum
súčasného umenia DOX**

Klangforum Wien, Juliet Fraser, Enno Poppe
Pražská jar
Saariaho – Saunders – Sloboda – Urban
Hvozdková – Klusák – Indra – Wróblewski

Bezprostredne pred svojím záverom pripravila Pražská jar špeciálny víkend venovaný súčasnej hudbe v kultovom Centre súčasného umenia DOX pod názvom Prague Offspring. Sobotný večer bol venovaný dvom významným skladateľkám a mladej skladateľskej krvi. Všetko v réžii rezidenčného súboru Klangforum Wien.

Koncert otvorila pocta pred rokom zosnulej hviezde fínskej hudby a jednej z najuznávanejších skladateľských postáv prelomu 20. a 21. storočia Kaiji Saariahovej. Jej skladba *Solar* pracuje s momentom svetla, stelesneného stále prítomnou, resp. vracajúcou sa harmonickou štruktúrou, ktorú autorka považuje za obrazotvornú a pripisuje jej akési gravitačné vlastnosti. Farebná kompozícia kombinujúca elektroniku s akustickou zostavou troch sláčikových nástrojov, štyroch dychov, harfy a dvoch akustických i elektrických klavírov poskytovala dramaturgický kontrast k temnej skladbe *Nether* od druhej skladateľky, Britky Rebeccy Saundersovej (1967), ktorá bola na festivale viacnásobne zastúpená ako rezidenčná umelkyňa. Škoda však umiestnenia oboch skladieb do vzdialených končín koncertného programu – jednej v jeho úvode a druhej v závere, a to ešte s prestávkou, pretože časová vzdialenosť znemožnila percepčné vnímanie súvislosti. Navyše, Saariahovej kompozícia vyžadovala sústredenie, na ktoré sa ťažšie nalaďovalo hneď v úvode koncertu.

Obe skladby renomovaných autoriek oddeľoval blok festivalových objednávok mladým (či mladším) českým a slovenským autorkám a autorom. Zadanie zmestiť sa do 4 minút z neho urobilo kaleidoskopický bleskový showcase. Sled rýchlo sa striedajúcich krátkych skladieb pripomínal laboratórium, prehliadku v poučenom internom prostredí, no ťažko povedať, akú informáciu prinášal festivalovému publiku, ktoré v momente, keď sa už-už preládilo na inú hudobnú reč, bolo vzápätí konfrontované so závermi jednotlivých skladieb. V každom prípade, prítomnosť kompozícií dvoch slovenských autorov bola dôvodom na radosť z osobnej účasti na koncerte.

Zdá sa, že vnímanie hudobného času je zaujímavou témou dnešných autorských hľadání, a vidíme to aj v tvorbe mladých slovenských autorov, vrátane dvojice Matej Sloboda (1988) a Tímea Urban Hvozdková (1998). Zatiaľ čo v Slobodovej skladbe *60 noch kleinere Orchesterstücke*, odkazujúcej na Schönbergových šesť klavírných miniatúr z op. 19, dochádzalo k totálnej až punktualistickej fragmentarizácii reči, čo evokovalo zrýchlenie, Hvozdkovej psychologizujúci štýl v skladbe *microdot* navodzoval pocit zastavovania času. Najmladšia, len 26-ročná účastníčka objednávkového projektu, tu pokračuje v „orchestrácii“ medzi ľudských väzieb v reálnom čase“, všímajúc si akoby bezčasové

momenty komunikácie – od dotyku cez pohyb až po očný kontakt.

Príspevky troch českých autorov demonštrovali rôznorodosť pracovných metód i inšpiračných svetov. Michal Indrák (1982) pracoval v skladbe *Generated Answer* s myšlienkou pretvorenia zdroja, pracovného materiálu až na nepoznanie. Zážitky z field-recordingového projektu, na ktorom sa v prírodnom prostredí opájal konkrétnymi zvukmi rozozvučanými vetrom či doliehajúcou sirénou, spracoval Martin Klusák (1987) v kompozícii *In D: Ozvěny Bukové hory*. Sonórne plochy skladby *Durée* Michala Wróblewskeho (1988) riešili opäť čas – tentoraz nielen hudobný, ale z filozofického uhla, s odkazom na francúzskeho filozofa Henriho Bergsona. „Vytvorenie diela ako obrazu, s minimálnym naratívom a dramaturgiou...“, toto autorské vysvetlenie zapadlo do obrazu jedného zo súčasných trendov.

Vrcholný zážitok poskytlo stretnutie so skladbou Rebeccy Saundersovej *Nether*, a to jednoznačne vďaka vkladu britskej sopranistky Juliet Fraserovej. Fenomenálna interpretka nielen Saundersovej kompozícií vytvorila fascinujúci psychologický divadelný obraz. Slovo *nether* evokuje niečo „nižšie“, spodné, kdesi v podvedomí. Skladba pojednáva o stave na pomedzí bdelosti a spánku. Text z monológu Molly Bloomovej z Joyceovho *Odyseja* má pretŕhané slová a z tejto fragmentarizácie vytvára autorka nielen zvukomalebnú koláž. Roztrhané slová evokujú príznačné záblesky zvyškov dňa, navzájom tu presakujú rôzne svety. Neprekáža, že nerozumíme manipulovanému textu, expresivita hudby a strhujúca interpretácia sólistky s plnohodnotným hereckým prejavom nás nenechávajú na pochybách, o čom je predvádzaná hudba. Fraser dokonale ovláda všemožné rozšírené techniky a zároveň oplýva krásou hlasového materiálu v klasickom ponímaní. Spieva, deklamuje, a to často v nádychoch, kričí, šepká, pracuje s mikrofónom, tlmí zvuk vychádzajúci z úst dlaňou, čím bravúrne evokuje úzkostné pocity. Doslova sa transformuje na materiál, ktorý interpretuje, raz sa v extáze oddáva prichádzajúcemu spánku, inokedy bojuje s morami. Horor

prichádzajúcej noci nielen počujeme, ale aj vidíme.

Klangforum Wien pod vedením Enna Poppeho dokonale naplnilo očakávania, a to vrátane citlivej práce s elektronickým a amplifikovaným zvukom. Prominentné teleso špecializujúce sa na novú hudbu tohto roku uzavrelo na festivale trojročnú rezidenciu, v rámci ktorej nielen uviedlo viacero koncertných programov, ale najmä pracovalo s mladou skladateľskou generáciou. Napríklad na tzv. Reading Lessons, keď verejne našťudovalo diela študentov kompozície a jedného z nich vybralo ako adepta na festivalovú objednávku v ďalšom roku. Takto sa k tohtoročnej objednávke dostal Matej Sloboda. Azda netreba ani hovoriť o tom, aké cenné skúsenosti získavajú mladí skladatelia v kontakte so špičkovými interpretmi-spezialistami. No aj súbor Klangforum Wien označil spoluprácu s Pražskou jarou za úrodné tri roky a cenné kontakty s miestnym prostredím. Je naším šťastím, že sa za toto prostredie ešte stále tak trochu považuje aj slovenský kultúrny priestor, lebo slovenské štátne festivaly v porovnaní s českými zostávajú neustále žalostne finančne podvyživené. ANDREA SEREČINOVÁ

6. 6. 2024

Košice, Dom umenia

Štátna filharmónia Košice,
Alexander Liebreich, Kristine Balanas
Mendelssohn – Dvořák – Brahms

Na druhom orchestrálnom koncerte Košickej hudobnej jari sa mohli poslucháči nasýtiť známeho, až príliš obohraného romantického mainstreamu v podaní mladej lotyšskej huslistky a staršieho nemeckého dirigenta.

Predohra k scénickej hudbe *Sen noci svätého Jánskej* Felixa Mendelssohna Bartholdyho patrí k základnému repertoáru všetkých orchestrov a dirigentov; nároky na jej interpretáciu sú o to prísnejšie. Už pri úvodnej obrátenej kadencii flaut a klarinetov (štyri dlhé akordy) je ťažké dosiahnuť dokonalú simultánnosť nasadenia a nepodarilo sa to ani hráčom Štátnej filharmónie Košice. To by však ešte mohlo byť tolerovateľné,

Ars defecta alebo umenie zlyhania

JAKUB FILIP

Komunikácia zvyčajne zlyháva, s výnimkou náhody. Tak znie zákon o medziľudskej komunikácii, ktorý v r. 1978 formuloval fínsky profesor ekonómie, novinár a akademik zaoberajúci sa komunikáciou Osmo Antero Wiio. Medzi jeho zákonom a tvorbou hudby a hudobnou praxou existuje prekvapivá súvislosť. Zastavme sa však najskôr pri pozorovaniach Wiioho zákona.

Ak komunikácia môže zlyhať, určite zlyhá. Ak sa zdá, že nemôže zlyhať, aj tak napokon zlyhá. Za zdanlivo úspešnou komunikáciou je zaručene nepochopenie. Ak ste spokojní so svojím posolstvom, komunikácia napokon aj tak zlyhá. To sa, pochopiteľne, spája s tým, že ak je možné posolstvo interpretovať niekoľkými spôsobmi, potom bude interpretované práve tak, že to maximalizuje škody. Určite ste si už všimli, že v komunikácii je vždy prítomný niekto, kto vie lepšie ako vy, čo ste svojím posolstvom mysleli.

Čím viac komunikujete, tým horšie samotná komunikácia prebieha a zároveň tým rýchlejšie sa prehľbuje nepochopenie. V rozsiahlej komunikácii s mnohými zainteresovanými ľuďmi nezáleží na tom, ako sa veci naozaj majú, ale ako sa javia, že sa majú. Možno vás to zaskočí, ale dôležitosť správy je nepriamo úmerná druhej mocnine vzdialenosti správy od jej zdroja.

Takýto je súbor Wiiových pozorovaní. Napriek citelnému humornému podtextu je celkom možné, že nejedno takéto pozorovanie vám pripomenulo prežité životné situácie – vrátane tých z hudobného prostredia. Komunikácia v hudbe a hudbou totiž nie je voči zlyhaniám imúnna. Výhodou tu však je, že takéto zlyhania sú prinajmenšom rovnako často chápané ako špecifický a vítaný typ jedinečného prežitku. Každé operné naštudovanie je iné, má svoju vlastnú dynamiku, svoje vlastné nepresnosti a zlyhania, svoje vlastné zámery a zvraty, predané aj navždy stratené posolstvá.

To isté sa týka praxe pri komornej a populárnej hudbe, týka sa to hudby undergroundu, ako aj veselíc ľudovej hudby. V každom takomto úsilí zlyhal niekoho zámer, nebola naplnená niekoho predstava, došlo k rozdielnemu výkladu rovnakého javu, na niečo sa zabudlo a niečo sa prehliadlo, čo celkom iste viedlo ku „škodám“, ktoré sa síce svojím zrodom stali nezvratnými, ale vytvorili niečo neopakovateľné. Jednoducho, hudba je príliš abstraktná, a to napriek intuícii dokonca aj v prípade svojej štruktúry – noty, hudobná „syntax“ a jej časti a celky iba abstrahujú určité kodifikované predstavy o javoch a dejoch, ktorých výklad má často voľné hranice a závisí od mnohých okolností. Umelecký svet hudobníkov si už dávno zvykol používať v tejto súvislosti termín interpretácia či dokonca umelecká licencia.

Sotva možno očakávať, že iné pomery budú v prípade tvorby hudby, zvlášť tej zdieľanej. Hudobní umelci sa neraz nechali počuť, že proces spoločnej tvorby je číra alchymia. A boj. Maximalizácia omylov a nepochopenia tu takisto ústi do takmer bezhraničnej vzájomnej inšpirácie, ktorá privádza na svet niečo, čo znova zažije aspoň tisíckrát nepochopenie či interpretačné pretvorenie. To je napriek samotnej zložitosti celého procesu vlastne ešte ten šťastnejší výsledok. Bezhraničná totiž môže byť aj frustrácia, ktorá z takého niečoho môže vziť. A ak komunikácia zvyčajne zlyháva s výnimkou náhody, potom platí, že ak môže nastať frustrácia, celkom určite nastane. Nepochopenie, zlyhanie a zmätok sú prekvapivo žiaduce javy. Využime to... ||

Výstavba diela sa vlnila v zreteľných líniách, jej koncepciu možno označiť za celkovo zjednocujúcu.

ale následné vzdušné husľové figurácie vo vysokej polohe taktiež nezneli dostatočne precízne a čisto, a to mi už prekážalo viac. Alexander Liebreich k predohre pristupoval akosi ležérne, síce približne správne – tempá, dynamika atď., no akoby ani nemal v úmysle hlbšie siahnuť po esencii diela. Preto bol výsledný dojem z tejto geniálnej skladby (ktorú Mendelssohn splodil ako 17-ročný) pomerne ambivalentný.

Sólistickým kusom večera bol *Husľový koncert a mol* Antonína Dvořáka. Sólového partu sa ujala laureátka (3. miesto) Medzinárodnej súťaže ARD z r. 2018, lotyšská huslistka Kristina Balanas. Preukázala potrebnú brilantnosť a sebaistý nadhľad aj spontaneitu. Výstavba diela sa vlnila v zreteľných líniách, jej koncepciu možno označiť za celkovo zjednocujúcu, vyhýbala sa prílišnému agogickému rozrušovaniu. Na druhej strane, hlavne v prvej časti som mal pocit aj určitej bezfarebnosti z jej strany – nedostatočného dynamického diapazónu, málo markantných hudobných charakterov, málo plastického frázovania. Samotný nástroj z r. 1787 v jej rukách znel trochu matne, nevýrazne...

V druhej časti huslistka poskytla väčší ponor do sfér expresívneho lyrizmu a až v tretej „giocosó“ časti už sa dalo povedať, že excelovala: empaticky sa vysporiadala so zemito ľudovým českým rytmickým temperamentom tejto hudby, ktorá sa istotne najviac pričínila o popularitu kompozície ako takej. Pravda, nebol to najsvetlejší, najžiarivejší tón, aký som kedy na sólových husľach počul, ale Balanas má pred sebou zaiste sľubnú kariéru.

V druhej polovici koncertu prišla na rad *Tretia symfónia F dur* Johanna Brahmsa. Ďalšia z notoricky známych skladieb konzervatívneho či klasicizujúceho romantizmu predstavuje ťažký oriešok aj pre prvotriedne orchestre a dirigentov, ak má zaznieť inovatívne a strhujúco. V prevažnej väčšine trvania symfónie mi chýbala precíznejšia drobnokresba, čo ide ruka v ruku s určitou efemérnou povrchnosťou, neraz aj nudou. V druhej časti som síce spozornel vďaka prepracovanejšej dynamike, ale v slávnej melodii tretej časti ma sklamlalo „nedodýchanie“ frázy, a to pri každom nástupe témy. Dirigent aj orchester akoby prekonávali svoj tieň v poslednej časti, kde dosahovali takmer frenetickú zvukovosť a prekvapujúci výbojný elán; napriek tomu toto predvedenie Brahmsovej symfónie zo sedadiel určite nedvíhalo. Aspoň mňa nie...

Liebreicha ťažko označiť za ideálneho interpreta romantického repertoáru, ktorý v Košiciach zaznel, a hudobníci (hoci určite robili, čo mohli) ním neboli inšpirovaní k nadpriemernému výkonu. Zrejme potrebné aj takéto, nazvime ich, priemernejšie koncerty, aby sme vedeli lepšie oceniť tie vynikajúce.

TAMÁS HORKAY

7. 6. 2024

Bratislava, Reduta

Slovenská filharmónia,
Slovenský filharmonický zbor,
Peter Berger, Storioni Trio,
Daniel Raiskin, Jan Rozehnal
Beethoven – Suchoň

Posledný koncert Slovenskej filharmónie v nedávno uplynulej sezóne sa niesol v atmosfére zaujímavej dramaturgie. Úvahy o podtóne zvláštneho dramatického oblúku, tvoreného príbehom o hrdinovi Coriolanovi, ktorý si na jeho konci siahne na život, a monumentálnym sebabičujúcim nárekom *Žalmu zeme podkarpatskej*, necháme na iných, hoci sa v súčasnej spoločenskej situácii nevdojak natiskajú možné interpretácie aj inak neutrálne zmýšľajúcim jedincom. Zostaňme však nateraz pri výraze „zaujímavý“.

Heroizmus Beethovenovej *Predohry k hre Coriolan op. 62* poňal šéfdirigent SF Daniel Raiskin veľmi výrazovo. V súčasnom legitímnom trende implementácie historicky poučenej interpretácie aj do skladieb z obdobia viedenského klasicizmu, ba aj raného romantizmu, však už trochu zorientovanému poslucháčovi nemôže stačiť počúvať Beethovena hraného takpovediac „na výraz“, nech je akokoľvek oduševnený. Sebavedomé gestá dirigenta nestačili na vykreslenie detailov a jasnejších hrán, ktoré by inak energickú interpretáciu a veľmi zrozumiteľné a plastické frázovanie povýšili na ešte vyššiu úroveň. V kontraste s výkonmi, ktoré SF v uplynulej sezóne podala pod vedením hosťujúcich dirigentov, to trochu mrzí.

Nálada v koncertnej sieni sa zmenila už príchodom samotného Storioni Tria. Traja sympatickí, bezprostredne pôsobiaci Holanďania vniesli do sály prostredníctvom *Koncertu pre husle, violončelo, klavír a orchester C dur op. 56* absolútnu precíznosť a virtuozitu. Štvrtstoročie spolupráce a ich špecializáciu na trojkonzerty bolo počuť predovšetkým v dokonalých synchronoch virtuózných dvojhlasov violončela a huslí, fantastickej zohratosti vo frázach a najmä v neskrývanom potešení z hudby samotnej. Orchester im bol kultivovaným partnerom a neprekryl ani ľahký, perlivý tón klaviristu Barta van de

Roera a krehkú farbu vysokých registrov violončela Marca Vossena. Za podmanivý výkon si publikum vytlieskalo prídavok v podobe Schumannovej *Romance*, v ktorom si mohlo ešte dosýta užít fantastické interpretačné nuansy ich komornej hry.

Komorne ladenú prvú časť večera vystriedala ponurá monumentalita Suchoňovho *Žalmu zeme podkarpatskej op. 12*, diela nesporne významného v histórii formovania slovenskej skladateľskej školy, hudobného jazyka samotného autora, ale aj umeleckej reflexie obdobia pred druhou svetovou vojnou, v ktorom vzniklo. Kantáta pre miešaný zbor, tenor sólo a veľký orchester bola vskutku impozantnou rozlúčkou šéfdirigenta so sezónou. Poetika Suchoňovho *Žalmu* obom telesám aj samotnému dirigentovi zjavne svedčí, o zmysle pre vykreslenie veľkých plôch a veľký výraz nemožno pochybovať, no občas na úkor kontrastných detailov, akým bolo napríklad nepresné pizzicato v orchestri (doplnené o veľmi presný zvuk esemesky z hľadiska, ale to je na iné fórum).

Slovenský filharmonický zbor potešil nádhernou farbou a mäkkým, kompaktným zvukom najmä v a cappella úsekoch, hoci sa vyskytol aj neprijemne ostrý soprán vo zvukovo subtilnejších častiach, a na zrozumiteľnosti textu by sa tiež ešte dalo čo-to vylepšiť. Na margo celkovej interpretácie však nemožno dodať nič závažné, publikum oprávnene nešetřilo potleskom a aj tradičné standing ovation bolo v tomto prípade namieste. Možno by sa podľa bontónu ešte žiadalo dodať, že by *Žalm* mohol znieť častejšie. No bolestínsky, sebaľútostný tón Zatloukalovej básne už v súčasnosti nie je legitímny a možno by bolo vhodné zrevidovať paradigmy toho, čo je „naše“. Neustály nárek a čakanie na záchranu by tým už skutočne nemuseli byť. Ani v hudbe.

ZUZANA BUCHOVÁ HOLIČKOVÁ

13. 6. 2024

Košice, Dom umenia

Štátna filharmónia Košice,
Lisa de la Salle, Roland Kluttig
Sibelius – Grieg – Stenhammar

Záverečný koncert 68. Košickej hudobnej jari bol avizovaný ako „Večer severskej hudby“. Striedalo sa v ňom známe

s neznámym, populárne s málo hrávaným, nórske i fínske so švédskym. Taktovky sa ujal nemecký maestro Roland Kluttig, ktorý má k severskému repertoáru očividne nadštandardný vzťah.

Na úvod zaznela symfonická báseň *Oceanidy op. 73* od Jeana Sibelia. Ide o celkom mimoriadnu a osobitú oslavu prírodného živlu – vody, ktorá vznikla pri príležitosti autorovej jedinej návštevy USA v r. 1913. Prevláda v nej hudobná transformácia tekutého plynutia, prúdenia a nevyskytujú sa v nej pre Sibelia obvyklé trhliny ani typická vyhrotená zvrásnenosť. Kluttig a košickí filharmonici podali pôsobivý, presvedčivý obraz tohto neskororomanticky stvárneného prírodného živlu, vrátane efektného vypointovania dramaticky búrlivého vrcholu približne v dvoch tretinách skladby (sfáby v mieste zlatého rezu).

Miesto populárneho, dobre známeho repertoárového čísla zaujal *Klavírný koncert a mol* Edvarda Griega v podaní mladej francúzskej nádeje Lise de la Salle. Klaviristka z krajiny galského kohúta presvedčila o svojej ohurujúcej technickej vybavenosti a virtuóznej suverenite (čo sa prejavilo napríklad aj v krkolomnom tempe tretej časti) a iskrivom nadhľade. K hlbšiemu, jemnejšiemu, noblesnejšiemu stvárneniu musí ešte akiste dospieť, avšak svojou rudimentárnou vehemenciou dielu určite neublížila. Jej nebojácne, robustné forte vyústilo občas do burácania na hranici dobrého vkusu, avšak nikdy túto hranicu neprekročilo. Divoký temperament Lise de la Salle korešpondoval aj s prepiatou dávkou nástoživosti a vášnivosti, čo nemusí byť na škodu. Napokon, aj niektoré lyrickejšie úseky klaviristka podala s potrebnou dávkou senzitivnosti a empatie. Orchester ŠfK pod Kluttigovým vedením citlivo reagoval na sólistkino poňatie a drobné tempové nedisciplinovanosti, z čoho rezultoval obraz bezchybnej spolupráce.

Ako prídavok si klaviristka vybrala Lisztovu transkripciu Schubertovej piesne *An die Musik*, čo zrejme nebolo úplne šťastné riešenie; v prípade virtuózneho ohňostroja by mohla posilniť dojem technicky excelujúcej hráčky, ale v tejto meditatívno-intímnej skladbičke práve odhalila svoje aktuálne výrazové nedostatky (nedostatok jemnocitu, drobnokresby a pod.).

Poslucháč, tradične posilnený polhodinovou pauzou, sa vrátil na druhú polovicu koncertu za účelom recepcie u nás takmer neznámeho švédskeho skladateľa Wilhelma Stenhammara – konkrétne jeho *Druhej symfónie g mol op. 34* (1911–1915). Avšak ani polhodina perцепčnej pasivity nezachránila obrovskú trhlínu po Griegovom majstrovskom, lahodnom klavírnom koncerte a pred Stenhammarovou náročnou monumentálnou symfóniou. Striedali sa v nej švédske ľudové idiómy s neoklasicistickými a postromantickými elementmi, v tretej a štvrtej časti prešpikované zložitou polyfóniou. Dielo poslucháčom ponúka obrovské množstvo informácií na ploche viac než 45 minút a ich vstrebávanie sa ukázalo ako nadmieru náročné. Treba pochváliť orchester, že sa s neznámym grandióznym dielom vysporiadal profesionálne nadšeným spôsobom, čo predovšetkým motivačne umožnil vzácne precízny a agilný dirigent Kluttig. Na jednej strane je chvályhodné odkrývanie stále nových a neznámych diel z nevyčerpatelnej studnice symfonického repertoáru. Na druhej strane, ťažko uniknúť kacírskym otázkam: Prečo práve toto? Je táto hudba naozaj taká hodnotná, že sa do nej oplatí investovať toľko energie a času? A práve na záverečnom koncerte Košickej hudobnej jari? Neexistuje dost